

Самолєвська Олександра. Розвиток творчого потенціалу молодших школярів в освітньому процесі / Олександра Самолєвська // Креативність особистості як фактор інноваційного розвитку суспільства : збірн. наук. праць. Вип. 2 / за ред. доц. В.В. Павленко. – Житомир : ФО-П Левковець Н.М., 2020. – 188 с. – С. 130-135.

*Самолєвська Олександра,
магістрантка ННІ педагогіки.*

Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент В.В. Павленко

*Якщо ми навчаємо сьогодні так, як навчали вчора,
ми крадемо у наших дітей завтра*

Д. Дьюї

Розвиток творчого потенціалу молодших школярів в освітньому процесі

Сьогодення характеризується блискавичним розвитком науки й техніки, запровадженням нових досягнень у різних сферах людської діяльності. Тому нині стрімко зростає потреба у творчій, високоінтелектуальній особистості, яка здатна засвоювати інновації в будь-якій галузі. Оскільки в сучасному світі проблема розвитку креативності учнів є досить актуальною, усі цивілізовані країни дбають про творчий потенціал суспільства загалом та кожної людини зокрема. Тож посилюється увага до розвитку креативності людини.

У наш час процес навчання молодших школярів реалізується за допомогою різноманітних технологій, метою яких є не тільки передача знань, а й виявлення, розвиток творчих інтересів і здібностей кожного учня, стимулювання його до самостійної продуктивної навчальної діяльності, що найбільш ефективно забезпечується саме завдяки застосуванню технологій розвитку креативності.

Слід зазначити, що особлива роль у цьому процесі належить початковій ланці навчання, де цілеспрямовано виявляються та розвиваються здібності дитини, формується вміння та бажання вчитися, створюються умови для її самовираження в різних видах діяльності.

Причини інтересу дослідників до проблеми креативності досить різноманітні, однак вони передусім визначаються інтелектуалізацією сучасного суспільства та значущістю проблеми творчого розвитку особистості. Значне прискорення науково-технічного прогресу, що суттєво змінює тип соціального стимулювання наукових досліджень, визначає новий етап розвитку проблеми творчості. Так і в основу сучасних концепцій освіти покладена ідея розвитку особистості дитини, її творчих здібностей.

Мета статті – проаналізувати тестові методики на визначення та розвиток креативності.

Існують тестові методики на визначення креативності, що регламентують часом діяльність досліджуваного; методики, у яких діяльність досліджуваного регламентується часом меншою мірою; методики, у яких його діяльність зовсім часом не регламентується:

- до першої групи можна віднести тести Г. Айзенка;
- до другої групи можна віднести тести на креативність, які запропоновані російським психологом Я. Пономарьовим;
- до третьої групи відносяться тести Е. Торренса, Д. Гілфорда, які розрізняють поняття інтелекту та креативності, і розглядають креативність як дивергентність мислення [8, с. 128].

Варто зазначити, що тести на визначення креативності особистості повинні мати комплексний характер. На думку дослідників, розвиток креативності, стане можливим, якщо будуть створені основні *умови*, а саме [5]:

- умови фізичні, тобто наявність матеріалів для розвитку креативності і можливості в будь-яку хвилину діяти з ними;
- умови соціально-економічні, за яких дитина має відчуття зовнішньої безпеки, тобто знає, що її креативні вияви не отримають негативної оцінки з боку дорослих;
- психологічні умови, зміст яких полягає в тому, що у дитини формується відчуття внутрішньої безпеки, розкритості й свободи шляхом підтримки дорослими її креативних починань.

Перш за все звернення уваги на створення потрібної атмосфери. На творчих заняттях недопустимий педагогічний натиск, підвищений голос педагога, використання явних і прихованих загроз [1].

Існують певні *причини*, які перешкоджають креативному мисленню, а саме:

- передчасна спроба усунути фантазію;
- обмеження цікавості;
- акцент на запобігливості й страху, боязкості;
- деструктивна критика і/або принизливий тиск з боку однолітків [9, с. 168].

Розвиваючи креативність учнів початкових класів на уроках, потрібно дотримуватися певних *принципів* в організації навчання:

- принцип зв'язку з практикою життя;
- принцип саморозвитку;
- принцип оптимального поєднання індивідуальної та колективної форм навчально-творчої діяльності;
- принцип інформативності;

- принцип віри в сили й можливості дитини [2, с. 9].

Серед *технологій* розвитку креативної особистості на уроках виділяють наступні:

- технологію формування продуктивної пізнавальної атмосфери;
- технологію використання на уроці навчальних ігор і навчально-творчих завдань;
- технологію проектування;
- технологію створення психологічних умов підготовки школярів до творчої діяльності;
- технологію навчально-виховного процесу як моделювання його змісту, форм, методів відповідно до поставленої мети [3, с. 15].

Використання на уроці навчальних ігор й креативних завдань дає змогу підвищити інтерес до вивчення української мови, а також створити ситуацію уявного мовного середовища. Значення рольової гри неможливо вичерпати й оцінити розважально-рекреативними можливостями. У цьому і проявляється її феномен, адже буди розвагою, відпочинком, вона здатна перерости в навчання, творчість, терапію, у модель людських відносин і проявів у праці. У рольовій гри насамперед розвиваються креативна уява, увага й образне мислення дітей, закладається здатність оперувати образами дійсності, що, у свою чергу, створює основу для опанування складних форм творчої діяльності. Особливу роль відіграє рольова гра у розвитку здатності дітей взаємодіяти з іншими людьми. Відтворюючи в гри взаємини дорослих, дитина освоює правила і способи спілкування, здобуває досвід взаєморозуміння, вчиться пояснювати свої дії й наміри, координувати їх з іншими дітьми [4, с. 51-53].

Також використання гри на уроках розвиває креативність учнів. Для дитини гра – це, перш за все, можливість випробувати себе, відчути свою індивідуальність, ознайомитися з тими ролями, які вона виконуватиме в майбутньому.

Використання музично-дидактичних ігор допомагає в роботі з фонетикою іноземної мови, розширює діапазон мовної практики. Рухлива гра створює сприятливий ґрунт для розвитку активності дітей, укріплення їх здоров'я. Гра-драматизація на уроках іноземної мови дозволяє дітям засвоїти необхідні слова і вирази, відпрацювати інтонацію, розвинути образну, виразну мову. Ігри допомагають зробити процес навчання іноземній мові цікавим і творчим, дають можливість створити атмосферу захопленості і попереджають стомлюваність. У будь-який вид діяльності на уроці іноземної мови можна внести елементи гри, у зв'язку з чим навіть найнудніше заняття набуватиме цікавої форми [4].

Особливість ігрової діяльності полягає в тому, що в ній успішно засвоюється зміст навчальної діяльності. Використання гри сприяє зміні мотивів поведінки, розкриттю нових джерел розвитку пізнавальних сил, підвищенню самооцінки молодших школярів, установленню дружніх стосунків у мікрогрупі й колективі, розвитку уяви та ін.

Технологія проектування є однією з найефективніших для розвитку креативності учнів. Працюючи над створенням проектів з тієї чи іншої теми, учні перебувають у пошуку нових ідей, намагаються їх реалізувати яскраво, цікаво, нестандартно. Тому проектна робота допомагає вчителю активізувати діяльність учнів, заохотити їх та спонукати до самостійного творчого пошуку. Основне завдання педагога в навчанні, наприклад, іноземної мови – змістити акцент із різноманітних вправ на творчу розумову діяльність учнів, що вимагає володіння певними мовними засобами. Метод проектів дозволяє вирішити цю дидактичну задачу і відповідно перетворити уроки іноземної мови в клуб спілкування, у якому на основі міжкультурної взаємодії вирішуються дійсно цікаві, практично значимі й доступні для учнів проблеми з урахуванням особливостей культури країни.

Метод проектів завжди орієнтований на самостійність учнів (індивідуальну, парну, групову), яку вони здійснюють упродовж певного часу, допускає можливість розв'язування певної проблеми; у ньому передбачається, з одного боку, необхідність використання різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого – інтегрування знань, умінь із різних галузей науки та мистецтва. Результати виконаних проектів повинні бути «відчутними», тобто, якщо це теоретична проблема, то має бути запропоноване конкретне її розв'язання, а якщо практична – конкретний результат, готовий до впровадження.

Сутність даного методу полягає в стимулюванні учнів до розв'язання певних проблем, які передбачають оволодіння певною сумою знань, і шляхом проектної діяльності, котра передбачає розв'язання цієї проблеми, показати практичне застосування набутих знань. У силу дидактичної сутності цей метод дозволяє:

- розв'язувати задачі формування інтелектуальних вмінь, креативного мислення;
- розвивати в учнів комунікативні навички, зокрема працювати в різних за складом групах, виконуючи різні за соціальним значенням функції;
- розвивати в учнів уміння користуватися різноманітними

дослідницькими методами (збирати інформацію, факти, аналізувати їх з різних точок зору, висувати гіпотези, аналізувати, робити висновки та узагальнення) [6].

У наш час метод проектів набув поширення та великої популярності завдяки раціональному поєднанню теоретичних знань і можливостей їхнього практичного застосування для розвитку конкретних проблем дійсності в спільній діяльності учнів. «Усе, що я пізнаю, я знаю. Знаю, навіщо це мені потрібно, де та як ці знання застосувати», – основна теза сучасного розуміння методу проектів, яка приваблює прибічників багатьох освітніх систем, що прагнуть знайти розумний баланс між академічними знаннями та прагматичними вміннями [7].

Проектна методика відрізняється кооперативним характером виконання завдань під час роботи над проектом, діяльність, яка при цьому здійснюється, є за своєю суттю креативною та орієнтованою на особистість учня. Вона передбачає високий рівень індивідуальної та колективної відповідальності за виконання кожного завдання з розробки проекту. Спільна робота групи учнів над проектом невіддільна від активного комунікативної взаємодії учнів. Проектна методика започатковує дослідницько-пізнавальну діяльність учнів вже у межах початкової школи.

Отже, навчально-виховний процес передбачає комплексний підхід до моделювання його змісту, форм, методів відповідно до поставленої мети. Маючи на меті розвиток креативності школярів, учитель моделює зміст уроку, продумує форми і методи роботи на уроці, враховуючи особливості завдань, що орієнтовані на учнівську творчість.

Список використаних джерел

1. Єрмакова С. М. Розвиток креативного мислення учнів початкових класів / С.М. Єрмакова [електронний ресурс] // <http://klasnaocinka.com.ua/en/article/rozvitok-kreativnogo-mislennya-uchniv-pochatkovikh.html>
2. Крамаренко С.Г. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів / С.Г. Крамаренко // Відкритий урок. – 2002. – №5 – 6. – С. 3-5.
3. Мильруд Р.П. Сучасні концептуальні принципи комунікативного навчання іноземної мови / Р.П. Мильруд, І.Р. Максимова // Иностранные языки в школе. – 2000. – №4. – С. 14-19.
4. Ніколаєва С.Ю. Сучасні підходи до викладання іноземних мов / С.Ю. Ніколаєва // Іноземні мови. – 2001. – №3. – С. 49-55.

5. Павленко В.В. Педагогічні умови для розвитку креативності учнів у сучасному педагогічному процесі / В.В. Павленко // Проблеми освіти: збірник наукових праць / ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України. – Вінниця: ТОВ «Нілон-ЛТД», 2018. – Вип. 88 (частина 2). – 246 с. – С. 138-148.

6. Pawlenko W. Теорії креативності / W. Pawlenko // *Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywę* / [red.: J.Grzesiak, I.Zymomrya, W.Ilnytskyj]. – Konin – Użhorod – Drohobycz: Posvit, 2018. – 382 s. – S. 214-217.

7. Полат Є.С. Метод проєктів на уроках іноземної мови / Є.С. Полат // *Иностранные языки в школе*. – 1991. – №2. – С. 3-10.

8. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості: Підручник / С.О. Сисоєва. – Київ: Міленіум, 2006. – 344 с.

9. Шрагіна Л. І. Технологія розвитку креативності / Л.І. Шрагіна. – Київ: Шк. світ, 2010. – 160 с.